

Svoboda slova (esej)

Anna Stránská, 3.B, narozena 29. 5. 1991

Slova, pojmenování, věty, výpovědi... Jsou to jen slova. *Jen?* Jejich vyřknutím je zvuk, který vyluzujeme ze sebe samých. Významné zvuky; slovo má velkou moc. V případné chvíli může být o to mocnější. (A propos – nebyla na zemi, co jsme celých tři tisíce let schopni se ohlédnout zpět, lidská tendence zneužívat to, co je mocné?)

Slova prchají, myšlenky zůstávají. Je to tak úplně pravda? Vyřknutá slova se dostávají do myšlenek, do kolosu procesů v nás, jsou podněty pro použití dalších slov. Nemůžeme si na ně sáhnout, ale přitom jsou občas tak uchopitelná, že v nás zůstávají dlouhou dobu, některá slova i celý život. Jsou čáry, které se těžko gumují právě proto, že nejsou jasně nakresleny na žádném papíře, tedy na ploše, která je přesně daná. Jak si můžeme být jisti, že jsme nepřetáhli daný prostor, když hledáme všechny tahy? Proto je tak důležitá při jejich používání obezřetnost a střízlivost.

Teorie, že člověk začal mluvit kvůli svádění žen, se mi líbí, potom je tu samozřejmě prostý důvod, že člověk potřeboval vyjádřit své potřeby a zkrátka komunikovat, ale nejsilnější a nejmagičtější mi přijde potřeba vyjádřit myšlenky, údiv nad světem. Procesy v našem nitru jsou tajemné, pravda, často náš vnitřní hlas potřebuje také slova, ale obejde se i bez nich. K vyjádření myšlenek se jiná možnost nenaskýtá. Tak jako látky mají v sobě možnosti tvaru, možnost dosáhnout určité formy, myšlenky mají v sobě možnosti vyjádření slovy. A lidské bytosti tuto možnost *potřebují* využívat. Myšlenkám se stávají prostředníkem slova. Umíme je však správně vybrat? Použít? Správně poskládat dohromady? To je důležité!

Řeč je prostředníkem myšlení. *Svoboda myšlenek!* Svobodné myšlení je pevným předpokladem pro opravdovou svobodu slov – není-li naše smýšlení dostatečně svobodné a vzdělané, potom si svobodou našich slov nemůžeme být tak docela jisti.

Svoboda jako taková je jedním z hlavních rysů demokracie. A předpokladem demokracie je, že lidé jsou dostatečně poučeni, aby se mohli demokratických procesů zúčastnit. Není to podobné i se svobodou téměř čehokoliv? Se svobodou slova?

Potom je tu ale další problém, který nastává snahou uchovat *hlásané* morální principy. Potlačení svobody slova (vlastně i svobody lidu) – cenzura. *Ubi libertas populi cecidit, linguae libertas cadit.* (Kde je potlačena svoboda lidu, tam přestává svoboda slova.)

Slova, která jsou produkty lží a klamu, kterému málokdo věří, ale který je zkrátka na programu. A přes bariéry v tomto duchu je nepřipustné protlačit slova, myšlenky jiného rázu. Vztek? Bezmoc? Když člověk nemůže ani vyjádřit své sympatie či nesympatie, ani to, že někoho nebo něco má rád. A co teprve politický dopad?

Dovolte malou ukázkou „omezování sdělovaných informací“ na našem gymnáziu, někdy v 70. letech minulého století (v té době to sice nebylo nic neobvyklého, historika je ovšem trochu jiného rázu). V den kulatých

narozenin jedné moc oblíbené paní profesorky studenti vyšlapali na školním dvoře do sněhu pro ni srdce s nějakým jednoduchým přáním nebo nápisem. Následovala prudká a docela alergická reakce vedení školy. Takže oni studenti museli srdce zase rychle zahladit. Hloupý pocit, když musíte odvolat, že někoho máte rádi. Nebo to ani nemůžete říct. Lidská závist? Všudypřítomná neobyčejně vysoká nervozita z něčeho nedosti kontrolovaného?

A ještě jeden případ z cenzurovaného Rudého Práva, který starší ročníky pobavil už téměř před dvaceti lety. V příloze novin ve Společenské rubrice dne 7. října 1989 se objevilo nenápadné narozeninové blahopřání jistému Ferdinandu Vaňkovi. „Dne 5. 10. 1989 oslavil narozeniny Ferdinand Vaněk z Malého Hrádku. Za jeho namáhavou práci, kterou ve svém životě vykonával a vykonává, mu děkují a do dalších let hodně zdraví a dalších pracovních úspěchů mu přejí jeho spolupracovníci a přátelé.“ Samozřejmě, nic divného. Jen kdyby u textu nebyl portrét Václava Havla a Ferdinand Vaněk nebyl postavou z Havlovy hry Audience. Jak je vidět, někdy stačí, aby paní v oddělení blahopřání neznala podobu disidenta a postavu onoho Ferdinanda Vaňka, a stane se velká věc. Na chytrý nápad ani cenzura nestačí.

Potom je tu ještě další stránka problému: „Svoboda slova je pěkná věc; míň pěkné je, že přitom je - mimochodem ovšem - také svoboda žvanění a drzostí,“ jak řekl Karel Čapek.

V dnešní době v naší společnosti docela aktuální problém. Kdokoliv může říct a napsat téměř cokoli, možnosti šíření informací jsou nebývale velkolepé. Jedna zpráva stihne během několika minut obletět celý svět. Hrozí nebezpečí zneužití takovýchto možností? (Je v tom zase moc.)

A co fenomén dnešní takzvané investigativní žurnalistiky? Většinová společnost asi vždycky měla sklony řešit cizí problémy, když jí zrovna nejsou dost dobré ty vlastní. Nebo je tu taky možnost, že lidé zkrátka chtějí vědět, že „v tom“ nejsou sami, a mnohým je skvělým prostředkem, jak utišit tuto potřebu, právě četba bulvárních plátků. Že by zprávy v nich mohly někomu ublížit? To už je mimo dotyčné. Morálka a obyčejná lidská slušnost nejspíš vymizely pod nánosem chůle po senzaci. Nepomohlo by ale tady začít se věnovat myšlení jednotlivce, vzájemné toleranci a respektu a svobodě jako takové?

Protože svoboda bez odpovědnosti se stává svou vlastní karikaturou.

počet slov: 813